

Командровська Вероніка Євгенівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Національного авіаційного університету

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-335-7-6>

ДЕТЕРМІНАНТИ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Система детермінант, що створює середовище для ефективного впровадження інновацій з метою забезпечення сталого розвитку підприємств, є важливим напрямком дослідження, адже інновації є ключовим фактором успіху та конкурентоспроможності підприємств на світовому ринку. Однак недостатньо просто генерувати нові ідеї та рішення, їх також потрібно ефективно впроваджувати для досягнення цілей сталого розвитку та реалізації місії підприємств. Для цього необхідно мати уявлення про складові системи детермінант, тобто сукупності факторів, які впливають на інноваційний процес та його ефективність, та визначити характер їх впливу на кожну зі складових забезпечення сталого розвитку підприємств.

На середовище стійких інновацій впливає низка визначальних факторів, які взаємодіють на рівні системи. До них належать, наприклад, ринковий попит, поведінка конкурентів, нормативно-правова база, технологічний розвиток, очікування клієнтів, відносини з постачальниками, мотивація співробітників, відданість керівництва, результати досліджень і розробок, соціальні норми та цінності, наявність природних ресурсів тощо. Усі ці фактори впливають на вибір того, які види інновацій можливі і необхідні на даному підприємстві.

Тому підприємствам не достатньо брати до уваги окремі фактори, але також розуміти їхні зв'язки та взаємодію. Для цього

потрібне системне мислення, здатне розпізнавати корінні причини проблем, інтереси тих, хто бере участь у процесі, наслідки та побічні ефекти можливих рішень, а також ресурси, необхідні для змін. Системне мислення допомагає підприємствам не тільки реагувати на зміни в навколишньому середовищі, але й активно формувати його таким чином, щоб воно було стійким.

Традиційно до системи детермінант, що формують середовище інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємств, відносять:

- соціально-економічні фактори, такі як рівень доходу, освіти, культури та демографії населення;
- політично-правові фактори, такі як стабільність державної влади, законодавство про інновації та захист прав власності;
- технологічні фактори, такі як наявність сучасних наукових баз, лабораторій, обладнання та інформаційних систем;
- конкурентні фактори, такі як інтенсивність ринкової боротьби, стратегії конкурентів, бар'єри входу та виходу.

Всі елементи середовища поєднують у три групи:

- внутрішнє середовище підприємства, включаючи ресурси, компетенції, стратегії, організаційну культуру, лідерство, мотивацію, інновації та етику;
- зовнішнє макросередовище підприємства, включаючи економічні, політичні, соціальні, технологічні, екологічні та правові аспекти;
- зовнішнє мікросередовище підприємства, в тому числі стейкхолдерів, зокрема власників, менеджерів, співробітників, клієнтів, постачальників, партнерів, конкурентів, суспільство та державу.

Детермінанти, що визначають сталий розвиток підприємства, можуть бути класифіковані за різними критеріями. Один із можливих підходів полягає в тому, щоб розділити їх на три групи: детермінанти першого порядку, детермінанти другого порядку та детермінанти третього порядку (рис. 1).

Детермінанти першого порядку – це чинники, які впливають на сталий розвиток підприємства міста і є необхідними умовами його досягнення. До них відносяться:

– фінансова стійкість підприємства, що означає здатність підприємства генерувати достатній обсяг доходів покриття своїх витрат та інвестицій.

Рис. 1. Детермінанти, що визначають сталий розвиток підприємства

– операційна стійкість підприємства, що означає здатність підприємства ефективно використовувати свої ресурси для виробництва якісних товарів та послуг.

– репутаційна стійкість підприємства, що означає здатність підприємства створювати та підтримувати позитивний імідж серед своїх стейкхолдерів.

Детермінанти другого порядку – це фактори, які опосередковано впливають на сталий розвиток підприємства та є бажаними умовами для його досягнення. До них відносяться:

- стратегічна стійкість підприємства, що означає здатність підприємства визначати свою місію, бачення, цілі та цінності та реалізовувати їх за допомогою адекватних стратегій;

- організаційна стійкість підприємства, що означає здатність підприємства формувати та підтримувати ефективну організаційну структуру, культуру, клімат та комунікацію;

- інноваційна стійкість підприємства, що означає здатність підприємства постійно покращувати свої товари, послуги, процеси та бізнес-моделі з урахуванням потреб та очікувань своїх стейкхолдерів.

Детермінанти третього порядку – це фактори, які впливають на сталий розвиток підприємства безпосередньо, але можуть підвищити його ймовірність і прискорити його темп. До них відносяться:

- соціальна стійкість підприємства, яка означає здатність підприємства вести відповідальний бізнес з урахуванням соціальних аспектів, таких як дотримання прав людини, трудових норм, безпеки та здоров'я працівників, благодійності та волонтерства;

- екологічна стійкість підприємства, що означає здатність підприємства вести екологічний бізнес з урахуванням екологічних аспектів, таких як зниження викидів парникових газів, відходів, споживання енергії та води, захист біорізноманіття та природних ресурсів;

- правова стійкість підприємства, що означає здатність підприємства вести законний бізнес з урахуванням правових аспектів, таких як дотримання податкового законодавства, антимонопольного законодавства, законодавства щодо захисту даних та інтелектуальної власності.

Систему детермінантів, що створюють середовище та умови для впровадження інновацій на підприємстві та забезпечення його сталого розвитку пропонується також представити у вигляді сукупності чотирьох основних компонентів: стратегічні

детермінанти, організаційні детермінанти, детермінанти процесу та детермінанти результату. Кожна з цих сфер містить кілька підсфер і окремих детермінант, які обираються на основі аналізу літератури та емпіричних досліджень. Ця система є універсальною і може бути використана для оцінки та підвищення рівня сталого впровадження інновацій на підприємствах різних типів і розмірів.

Щоб створити середовище, сприятливе для сталого розвитку підприємства, організація повинна забезпечити оптимізацію та гармонізацію детермінант процесу впровадження інновацій на всіх рівнях. Це означає, що організація має: відстежувати тенденції та зміни у зовнішньому середовищі, аналізувати ринкові тенденції та зміни та визначати можливості та загрози конкурентній позиції, зміни у потребах споживачів; розробити чітку та послідовну інноваційну стратегію, яка відповідає його місії та баченню та відповідає потребам та очікуванням зацікавлених сторін; формувати організаційну культуру, засновану на таких цінностях, як відкритість, креативність, співпраця, участь і відповідальність; адаптувати організаційну структуру до характеру та типу інновацій та забезпечити гнучкість і адаптивність; розвивати компетенції та мотивацію працівників; використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, а також системи управління знаннями та якістю; створювати умови для залучення фінансових ресурсів для науково-дослідної діяльності та контролювати її ефективність і прибутковість; налагодити співпрацю з постачальниками та діловими партнерами та прагнути до створення синергії та доданої вартості; дотримуватися чинних правових норм, етичних і соціальних стандартів; займатися просоціальною та проекологічною діяльністю та пропагувати ідеї сталого розвитку.

Підводячи підсумки, можна сказати, що детермінанти, які впливають на сталий розвиток підприємства, є різноманітними та багатовимірними, тому вимагають комплексного та системного підходу до їх вивчення та управління. Їх оптимізація та гармонізація може сприяти підвищенню ефективності та результативності інноваційного процесу та покращенню конкурентоспроможності та

репутації організації на ринку. Стійкий розвиток підприємства не є статичним станом, а динамічним процесом, який потребує постійного моніторингу, оцінки та коригування з метою його удосконалення.

Література:

1. Горященко Ю., Бокова Ю., Кулешова А. Чинники впливу на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів малого бізнесу. *Економічні науки*. 2021. № 4 (92). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-64>

2. Орлова-Курилова О.В. Детермінанти інноваційної діяльності в умовах системної кризи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 25. Частина 1. 2017. С. 186–189.